

Asia: VN/33762/2023

Arviointimuistio terveydensuojelulainsäädännön kokonaisuudistusta varten

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä arviointimuistiosta

Etelä-Savon ELY-keskuksessa toimiva valtakunnallinen vesihuoltopalvelut -yksikkö (myöh. vesihuoltopalvelut -yksikkö) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Vesihuoltopalvelut -yksikkö pitää lainsäädännön uudistuksen perusajatuksia tärkeinä ja kannatettavina. Yksikkö kannattaa toiminnan harjoittajien ja toimijoiden selvilläolo- ja huolehtimisvelvollisuuden lisäämistä, jolloin vastuu toiminnasta kuuluu toimijoille, mikä vähentää viranomaisten valvontavastuuta ja myös kuormitusta. Myös valvonnan keskittäminen suuririskiseen toimintaan on kannatettavaa. Erityisen tärkeänä pidetään kriisi- ja häiriötilanteiden hallintaan sekä kansallisen turvallisuuden parantamiseen tähtäävien säädösten kehittämistä.

Luku 1 - Taustaa kokonaisuudistuksesta

Vesihuoltopalvelut -yksikkö pitää tärkeänä, että uudistuksessa kiinnitetään huomiota valvonnan toimivaltuuksien rajapintoihin eri viranomaisten kesken sekä viranomaisten väliseen yhteistyöhön, kuten muistiossakin oli todettu. Toimivaltarajausten ja vastuiden tulisi olla selkeät ja yhteistyön toimivaa, jotta esimerkiksi häiriötilanteissa toiminta sujuu tehokkaasti ja riski kansalaisten turvallisuuden vaarantumiselle minimoidaan.

Luku 2 - Nykytilan kuvaus

-

Yleistä

-

Luku 1 - Yleiset säännökset

Vesihuoltopalvelut -yksikkö pitää kannatettavana ja tärkeänä tässä osiossa esitettyjä lain kehittämisehdotuksia. On tärkeää, että jokaisen viranomaisen rooli olisi selkeä. Tämä edellyttää selkeää toimivaltajakoa ja toimivaa yhteistyötä. Erityisesti häiriötilanteissa ja varautumiseen

liittyvässä suunnittelussa toimiva ja selkeä yhteistyö eri viranomaisten välillä on erittäin tarpeellista. Vastuunjakoon liittyvien esimerkkitapausten esittämistä pidetään kannatettavana ideana.

Lainsäädännön uudistuksessa olisi hyvä tunnistaa terveydensuojelulainsäädännön ja vesienhoitolain yhteys. Talousveden tuotantoketjun riskienhallintasuunnitelmissa tulee huomioida vesienhoitolaissa määritellyt vesimuodostuman ominaispiirteet, vesienhoidon toimenpideohjelma, ihmisen toiminnan vaikutus vesimuodostumiin, vesien seurannan tulokset ja pohjavesien suojelusuunnitelmat. Riskienhallintasuunnitelmassa tunnistetut riskien hallintatoimenpiteet on puolestaan otettava huomioon vesienhoidon toimenpideohjelmassa. Vesienhoitolain mukaisten tehtävien hoitaminen siirtyy aluehallintouudistuksessa pääosin Lupa- ja valvontavirastoon ja sen vuoksi on tärkeää varmistaa, että myös vesienhoitoa suunnittelevat asiantuntijat ovat jatkossakin mukana riskienhallintasuunnitelmien laadinnassa ja valmiit riskienhallintasuunnitelmat toimitetaan Lupa- ja valvontavirastoon tiedoksi, jotta ne voidaan huomioida vesienhoidon suunnittelussa.

On myös hyvä huomioida, että vesilain mukaiset tehtävät, kuten vedenoton valvonta, siirtyvät Lupa- ja valvontavirastoon ja myös näissä tehtävissä on selkeä yhteys talousveden tuotantoketjun riskienhallintasuunnitteluun (esim. vedenottoluvat ja niiden sisältämä tarkkailuvelvoitteet sekä vedenottamoiden suoja-alueet).

Vesihuoltolaissa ja terveydensuojelulaissa on molemmissa talousvettä toimittaviin laitoksiin kohdistuvia säädöksiä. Vesihuoltolain mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaiselle kuuluu vesihuoltolain ja sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten noudattamisen valvonta oman toimialansa osalta. Näin ollen kunnan terveydensuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu tapauskohtaisesti vesihuoltolain velvoitteisiin silloin, kun niillä on terveydensuojelullista merkitystä.

Muistiossa oli todettu, että vesihuoltolaki säätelee raakaveden riskienhallintaa. Nykyisessä vesihuoltolaissa ei säädetä riskienhallinnasta vaan riskienhallinta pohjautuu terveydensuojelulakiin. Vesihuoltolaissa on viranomaisten osalta säädetty, että ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen osallistuvat tarvittaessa toimialoillaan terveydensuojelulaissa tarkoitettuun vedentuotantoketjun riskienhallintaan tarvittavien ympäristötietojen kokoamiseen sekä riskienhallinnan toimenpiteiden tunnistamiseen. Vesihuoltolaissa on lisäksi säädetty vesihuoltolaitokselle selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus. Sen mukaan laitoksen tulee olla selvillä käyttämänsä raakaveden määrään tai laatuun kohdistuvista riskeistä ja laitoksen tulee tarkkailla raakaveden määrää ja laatua. Laissa on todettu, että raakavedestä tarkkailtavat muuttujat valitaan terveydensuojelulaissa tarkoitetun vedentuotantoketjun riskienhallinnan perusteella.

Vesihuoltolain uudistuksessa vesihuoltolain varautumista on esitetty laajennettavan niin, että laitoksen laatiman varautumissuunnitelman tulee sisältää myös riskienhallinnan. Varautumissuunnitelma toimisi käsikirjana kaikelle laitoksen varautumisen suunnittelulla ja sillä olisi vahva yhteys selvilläolovelvollisuuteen. Varautumissuunnitelmassa tulisi kuvata häiriötilannetoiminnan lisäksi keskeiset riskit, joista voi aiheutua häiriötä, sekä tunnistaa ne vesihuoltolaitoksen toimintaan liittyvät riskit, joiden hallintatoimia ei ole muiden säädösten pohjalta laadittavissa suunnitelmissa kuvattu. Uudistuksen perusteluissa on todettu, että riskienhallinnan kokonaisuus voi olla tarkoituksenmukaista kuvata yhdessä asiakirjassa ja eri lakien mukaisten suunnitelmien tulisi muodostaa yhtenäinen kokonaisuus. Myös vesihuoltolain uudistus edellyttää eri laissa säädettyjen suunnitelmien yhteensovittamista ja korostaa lisääntyvää yhteistyön tarvetta eri viranomaisten välillä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää toiminnanharjoittajille suunnattuun koulutukseen ja ohjaukseen, jotta varsinaiselle valvonnalle ei olisi niin suurta tarvetta.

Häiriötilanteiden hallinnassa, joissa nopea reagointi ja toimiminen on ensiarvoisen tärkeää, tulee jokaisella viranomaisella olla selkeä, etukäteen mietitty rooli päällekkäisyyksien poistamiseksi ja tilanteiden ratkaisemiseksi. Häiriö- ja kriisitilanteissa on myös tarvetta viranomaisten väliselle toimivalle yhteistyölle. Tiedonkulku eri viranomaisten välillä tulee varmistaa ja tässä tarvitaan eri hallinnonalojen ministeriöiden välistä yhteistyötä ja ohjausta sekä lainsäädännön selkeyttämistä. Tämän lisäksi tulisi korostaa toiminnanharjoittajien vastuuta omasta toiminnastaan ja varmistaa, että tieto häiriötilanteista toimitetaan kaikille asianosaisille viranomaisille. Yhteistyötä tulee tehdä myös sen suhteen, että varautumiseen liittyvät suunnitelmat (kuten esim. varautumissuunnitelmat, valvontatutkimusohjelmat ja riskienhallintasuunnitelmat) päätyvät kaikille tarvittaville viranomaistahoille. Eri viranomaisten saumaton yhteistyö mahdollistaa myös tunnistamaan mahdolliset kriisilaitokset ajoissa. Turhan työn välttämiseksi olisi myös hyvä selvittää mahdollisuutta poistaa eri suunnitelmien väliset päällekkäisyydet. Voisi myös pohtia yhden yhteisen suunnitelman laatimista, jonka tekemiseen osallistuisivat kaikki tarvittavat osapuolet.

Muistiossa oli todettu, että häiriötilanteisiin, kuten ympäristöonnettomuuksiin, pandemioihin ja kemikaalivuotoihin, varautumista tulisi kehittää yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisten ja muiden toimijoiden kesken siten, että toimivaltasuhteet ovat selkeät. Tämä vaatii selkeitä ja yksiselitteisiä ohjeistuksia sekä koulutusten/harjoitusten järjestämisiä ohjaavien ministeriöiden toimesta.

Luku 2 - Viranomaiset ja niiden tehtävät

Vesihuoltopalvelut -yksikkö toteaa, että kehittämistoimissa esitetty kuntien valvontakäytäntöjen yhdenmukaistaminen koetaan kannatettavaksi. Lainsäädännön valvonnassa ja ohjauksessa on nykyisellään havaittavissa paljon erilaisia maakunta- ja kuntakohtaisia toimintakulttuureja saman viranomaisen välillä ja näitä tulisi pyrkiä purkamaan toiminnan sujuvoittamiseksi. Tämä onnistuu esim. yhteisten työpajojen ja koulutustilaisuuksien avulla ja vaatii systemaattista yhteistyötä myös ohjaavilta ministeriöiltä.

Vesihuoltopalvelut -yksikkö on toiminut nyt muutaman vuoden ajan valtakunnallisena toimijana ja olemme kokeneet haasteelliseksi eri valvontayksikköjen toimintatavoissa ja lain soveltamisessa esiin tulleet erot talousveden valvonnassa. Vesihuoltolain uudistuksessa on esitetty, että vesihuoltolaitosten määritelmä pohjautuu jatkossa terveydensuojelulainsäädännössä käytettyyn ns. isojen talousvettä toimittavien laitosten määrittelyrajaan. Nykyisellään kuntien terveydensuojelun valvontayksiköillä on ollut toisistaan poikkeavia tapoja tulkita lakia ja tämä saattaa jatkossa aiheuttaa haasteita vesihuoltolaitosten määrittelyyn, kun ne tulisi määritellä valtakunnallisesti samoilla periaatteilla. Muutoinkin olisi tärkeää, että toiminnanharjoittajia kohdellaan tasa-arvoisesti koko maassa ja säädöksiä tulkittaisiin yhteneväisesti.

Viranomaisten osalta on myös hyvä huomata, että Valviran ja AVI:n lisäksi Lupa- ja valvontavirastoon siirtyy myös ELY-keskusten ympäristönsuojelulain ja vesilain valvontaviranomaisia sekä vesienhoitolain mukaisia tehtäviä hoitavia asiantuntijoita, joilla on merkittävä rooli esimerkiksi vedentuotantoketjun riskienhallinnassa.

Puolustusvoimien osalta oli esitetty toive, että puolustusvoimien alueet voidaan rajata pois siviililaitosten valvontakohteista. Vesihuoltolain uudistuksen yhteydessä on esitetty, että kyseistä lakia ei sovelleta puolustushallinnon vesihuoltoon. Valvottavien laitosten yhtenäisyyden vuoksi olisi

kannatettavaa tehdä samanlainen rajausta myös terveydensuojelulainsäädäntöön ainakin talousveden valvonnan osalta.

Muistiossa esitetty esitys päivystys- ja varallaolojärjestelmästä on kannatettava. Tämä varmistaisi nopean reagoinnin häiriötilanteissa ja häiriötilanteesta mahdollisesti aiheutuvia haittoja saataisiin näin pienennettyä.

Luku 4 - Ilmoituksenvarainen toiminta

-

Luku 5 - Talousvesi ja lämmin käyttövesi

Talousvesilainsäädännön poikkihallinnollisuus -osiossa on todettu, että talousveden toimittaminen sekä veden toimittajia ja raakaveden riskienhallintaa koskeva lainsäädäntö kuuluu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle vesihuoltolain nojalla. Vesihuoltopalvelut -yksikkö haluaisi tarkentaa, että talousveden tuotantoketjun riskienhallinta kuuluu terveydensuojelulainsäädännön säädöksiin ja se pitää sisällään myös raakaveden kohdistuvan riskienhallinnan ja omavalvonnan. Vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma laaditaan terveydensuojelullisesta näkökulmasta ja tavoitteena on turvata toimitettavan talousveden laatu. Vesihuoltolaissa on säädetty vesihuoltolaitokselle selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus, mikä pitää sisällään raakaveden riskinarvioinnin ja tarkkailuvelvoitteen. Vesihuoltolain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti terveydensuojelulain nojalla säädetty laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävän talousveden saannin ja terveyden ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisen viemäröinnin.

Vesihuoltopalvelut -yksikkö pitää erittäin kannatettavana esitystä talousvesilainsäädäntöä koskevan ohjeistuksen kehittämisestä. Sekä valvontaa toteuttavat viranomaiset että valvontakohteet tarvitsisivat selkeän ohjeistuksen talousveden liittyvistä säädöksistä. Ohjeesta olisi tarpeellista laatia erillinen versio valvojille ja valvottaville. Valvojille suunnatussa ohjeessa olisi syytä korostaa eri viranomaisten valvontavastuuta, toimivaltajakoja ja yhteistyötä. Valvottavat kaipaavat selkeää ohjeistusta siitä, mitä heidän pitää tehdä ja milloin. Erityisesti erilaisiin suunnitelmiin ja niiden yhdistämiseen liittyvät ohjeet olisivat erittäin tervetulleita ja kaivattuja. Myös esitetty valvonnan yhtenäistäminen on suositeltavaa. Jotta eri valvontakäytänteitä saadaan vähennettyä, tulee tarjota opastusta ja koulutusta alan toimijoille. Käytännön työ on opettanut, että vaikka ohjaavat viranomaiset tietävät, kuinka työ tulisi tehdä ja oppaita on laadittu, niin lakia valvovalla tasolla voi löytyä useita erilaisia valvontakäytäntöjä.

Säädösten määrän vähentäminen ja esittäminen eri asetuksissa on suositeltavaa lainsäädännön selkeyden lisäämiseksi. Pieniä yksiköitä koskeva lainsäädäntö on hyvä pitää erillisenä, kuten oli esitettykin.

Lainsäädännön kehittämiseen liittyen oli esitetty, että pieniä laitoksia – etenkin sellaisia, joilla ei ole omaa vedenhankintaa -koskevaa sääntelyä tulisi keventää. Esityksestä ei tarkkaan selvinnyt, mitä tässä kohtaa tarkoitetaan pienillä laitoksilla. Koska kohdassa puhuttiin mm. yhteisestä valvontatutkimusohjelmasta, voitaisiin olettaa, että kyse on ison talousvesiasetuksen mukaisin laitoksiin kohdistuvasta muutoksesta. Mikäli kevennykseen päädytään, tulee lainsäädäntöön kirjata selkeät kokorajat (esim. käytetyn veden määrä), jotta tiedetään, minkä kokoisia laitoksia lievennys koskee. Myyvän ja ostavan laitoksen yhteistyön lisääminen on kannatettavaa ja on tarpeellista, että

molempien laitoksen vastuita korostetaan, kuten on esitettykin. Kohtaan oli kirjattu, että pienille laitoksille säädettävät lievennykset eivät kannustaisi suurempien laitostyöyksiköiden muodostumiseen, mikä on yksi kansallisen vesihuoltouudistuksen tavoitteista. Toisaalta edellytetty lisääntyvä yhteistyökin voi pidemmällä aikavälillä kannustaa laitosten yhdistymiseen. Vaikka osa terveydensuojelulain mukaisista kunnan valvontatoimista ostavaa laitosta kohtaan vähenisi, koskisi vesihuoltolain velvoitteet edelleen kyseistä toimijaa. Valvonnan vähentäminen näiltä pienemmän riskin toimijoilta edesauttaisi kunnallisten valvontayksiköiden resurssien keskittämistä suurempiriskisiin toimijoihin.

Talousvesiasetuksen ja pienten yksiköiden talousvesiaseuksen soveltamisraja koskeva kehittämis ehdotus oli hieman epämääräinen ja jäi epäselväksi mitä kohdalla tarkoitettiin. Vesihuoltopalvelut -yksikkö pitää tärkeänä, että raja olisi selkeä ja isoksi vettä toimittavaksi laitokseksi määritettäisiin kaikki ne toimijat, jotka toimittavat talousvettä vähintään kymmenen kuutiota vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin eli riittäisi, että toinen ehdoista täyttyy. On tärkeää, että laitosten määrittelyssä huomioidaan vesimäärän lisäksi myös henkilömäärä. Ilman henkilömäärän huomioimista voisi esimerkiksi osuuskunta, joka toimittaa vettä useammalle sadalle mökkiläiselle, jäädä rajauksen ulkopuolelle. Kohteissa, joissa käyttäjien määrässä tapahtuu suuria ajallisia vaihteluita, kasvaa myös talousveden laaturiskit.

Määritelmän yksiselitteisyys ja yhtenäinen tulkinta koko maassa on jatkossa entistä tärkeämpää, koska samaa soveltamisraja on esitetty käyttävän myös uudistuvassa vesihuoltolaissa vesihuoltolaitosten määrittämiseen. Uusi vesihuoltolaki on esitetty tulevan voimaan vuoden 2026 alussa ja sen mukaan laitokseksi määritetään toimija, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta ja toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin. Perusteluissa on todettu, että arvio siitä onko laitos määritelmän piirissä vai ei, tulisi aina tehdä yhteistyössä viranomaisten välillä. Jatkossakin eroa laitosten luokitteluun aiheuttaa se, että vesihuoltolaissa tulee myös huomioida, huolehtiiko toimija yhdyskunnan vesihuollosta ja näin ollen kaikki isot talousvettä toimittavat laitokset eivät olisi vesihuoltolaitoksia. Vesihuoltopalvelut -yksikkö yhtyy toteamukseen, jossa todetaan, että sekä vesimäärän että henkilömäärän laskemiseen liittyy epävarmuuksia, mutta tulkintaa voitaisiin yhtenäistää tarkemmalla valtakunnallisella ohjeistuksella.

Ehdotuksissa lainsäädännön kehittämiseksi oli tuotu esille, että asetukseen tulisi sisällyttää myös yksinkertainen, pienille toimijoille soveltuva riskienhallintamalli terveydensuojelulain 19 §:ssä edellytettyjen säännösten toimeenpanemiseksi. Vesihuoltopalvelut -yksikkö muistuttaa, että se on valmistellut pienille toimijoille soveltuvan yksinkertaisen Excel -pohjaisen riskienhallintamallin vanhan ns. riskilistan tilalle. Malli tulee saataville esim. Ympäristöhallinnon ylläpitämälle Vesi.fi -sivustolle.

Yhtenä kehittämiskohteena oli todettu, että ELY-keskusten ja terveydensuojeluviranomaisten vastuunjakoa tulisi selkeyttää ja säätää tarkemmin valvontaa koskevasta yhteistyöstä. Kohdassa oli todettu, että terveydensuojelulaissa säädetään kunnan terveydensuojeluviranomaisen velvollisuudeksi valvoa, että laitoksen omavalvonta on riittävää, mutta osa valvontavastuusta (esim. vedenmuodostumisalueen ja raakaveden omavalvonta) kuuluu selkeästi ELY-keskukselle. Vesihuoltopalvelut -yksikkö valvoo vesihuoltolain mukaista veloitetta laitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuudesta. Koska laitoksen omavalvonnasta ja sen riittävyys valvonnasta säädetään terveydensuojelulaissa ja se pohjautuu talousveden laadun turvaamisen valvontaan, kuluu sen valvonta käsityksemme mukaan kokonaisuudessaan kunnan terveydensuojelulle. Vesihuoltopalvelut

-yksikön rooli on valvoa, että vesihuoltolaitos toimittaa raakavesitarkkailun tulokset sekä niihin liittyvien vedenottopisteiden ja havaintopaikkojen sijainti- ja ominaisuustiedot ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tältä osalta vastuujako on vesihuoltopalvelut -yksikön mielestä selkeä ja tarkoituksenmukainen, koska raakavedestä tehtävä riskiperusteinen tarkkailua tehdään juuri talousveden laadun takaamiseksi ja asiaa arvioidaan terveydellisillä perusteilla. Muutoin valvontavastuita ja eri toimijoiden rooleja on tarpeen selkeyttää työn sujuvoittamiseksi. Käytäntö on opettanut, että tämä ei onnistu pelkästään ohjeistuksia laatimalla, vaan asiasta täytyy järjestää koulutuksia ja viranomaisten välisiä yhteistyötilaisuuksia.

Kohdassa oli myös todettu, että vastuunjakoa laitosten varautumissuunnitelmien valvonnassa tulisi selkeyttää. ELY-keskuksen vastuulla on valvoa laitosten varautumissuunnitelmia, mutta joidenkin varautumissuunnitelman sisältöjen (esim. desinfiointivalmius 6 h sisällä) valvontavastuu kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Vaikka ELY-keskus huolehtii varautumissuunnittelun ajantasaisuudesta sekä uusien tulevien sisältövaatimusten toteutumisesta olisi kunnan terveydensuojelulla jatkossakin valvontavastuuta oman toimivaltansa nojalla kyseisessä suunnitelmassa esitettyjen asioiden (esim. desinfiointivalmius) sekä talousveden laatuun liittyvien kohtien käytännön toimien valvonnassa. Lisäksi kunnan terveydensuojelun tulee omalta osaltaan yhteensovittaa ja varmistaa, että kunnan terveydensuojeluviranomaisen häiriötilannesuunnitelma on yhteensopiva laitosten varautumissuunnitelmien kanssa.

Muistiossa on yhdeksi lainsäädännön kehittämistoimeksi kirjattu: Useamman kiinteistön yhteisessä käytössä olevia kaivoja ja vedenjakeluverkostoja ("kimppakaivot" ja "kimppajohdot") sekä y-tunnuksettomia toiminnanharjoittajia koskevaa sääntelyä tulisi kehittää. Muistiossa ei kuitenkaan ole otettu kantaa, millä tavalla valvontaa pitäisi kehittää. Toivottavaa olisi, että kaikki laitokset, joihin sovelletaan talousvesiasetusta, olisivat järjestäytyneitä (niillä olisi Y-tunnus). Järjestäytymätön toimija toimii ilman oikeushenkilöstatusta ja yhtymän jäsenet ovat yhteisvastuullisia. Tällaisen toimijan on hankalaa tehdä sopimuksia ja muutoinkin huolehtia laitokselle tulevista vastuista, koska toimijalla ei ole oikeushenkilöstatusta. Kimppajohtojen osalta laitosten luokittelu ja sen kautta myös valvonta vaihtelee eripuolella Suomea. Ns. kimppajohdot, joissa verkoston rakentaneet omistavat verkoston mutta ovat liittyneet toisen vettä toimittavan toimijan asiakkaiksi, ovat epäselvien vastuukysymysten (veden laatu, verkoston ylläpito) kautta haasteellisia valvottavia. Valvonnan haasteiden lisäksi ne ovat haasteellisia myös niihin kuuluville kiinteistöille. Esimerkiksi kuka päättää verkoston kunnossapidosta ja miten kustannukset jaetaan. Olisi tärkeää, että verkostot toteutetaan niiden toimijoiden toimesta, jotka myös toimittavat kiinteistölle talousveden. Näin toimitetun talousveden laadusta huolehtimisen sekä verkoston kunnossapidon vastuujaot olisivat selkeitä.

Muistiossa on esitetty, että laitosten laatimia riskienhallintasuunnitelmia tulisi hyödyntää entistä suunnitelmallisemmin valvonnassa. Riskienhallinta-suunnitelman kattavan hyödyntämisen lähtökohtana kuitenkin on, että riskienhallintatyöhön osallistuu laaja joukko osapuolia eri tehtävänkuvista, niin viranomaisten kuin vesihuoltolaitosten toimesta. Tätä tulisi painottaa riskienhallintatyötä aloitettaessa.

Luku 6 - Jätteet ja jätevedet

Jätevesien osalta on esitetty, että terveydensuojelulakiin tulisi lisätä jätevesihuoltolaitokselle velvoite mikrobiologisten näytteiden ottamiseen tilanteissa, joissa jäteveden puhdistamiseen tai johtamiseen liittyvä toiminto voi aiheuttaa talousveden, uimarantaveden tai muun vastaavan ihmisten kanssa kosketuksiin joutuvan veden saastumisen vuoksi. Toisessa kohdassa on todettu, että

jätevesilaitosten tarkkailuvelvoitteisiin tulisi lisätä terveyden suojelun kannalta merkittävät muuttujat uimarantavedestä, pohjavedestä tai talousvedestä, mikäli riskinarvioinnin perusteella laitoksen jätevedet voivat vaikuttaa näiden vesien laatuun. Esitetyt lisäykset ovat vesihuoltopalvelut -yksikönkin mielestä kannatettavia. Aiheuttamisperiaatteen vuoksi on perusteltua, että jätevesihuoltolaitos vastaa tarpeellisesta seurannasta eikä valvontavastuu kaadu esimerkiksi vedenottajalle. Myös muuta ehdotettua omavalvonnan lisäämistä pidetään kannatettavana.

Vesihuoltopalvelut -yksikkö kannattaa myös ehdotusta, jonka mukaan jäteveden käsittelyssä tai johtamisessa tapahtuneet häiriötilanteet ja suunnitellut viemärivereden ohijuoksutukset tulisivat viivyttyä tiedoksi myös terveydensuojeluviranomaiselle. Näin viranomainen pääsisi nopeasti arvioimaan mahdollisesti syntyvää terveyshaittaa ja antamaan tarvittaessa tarvittavia määräyksiä tai tiedottamaan asiasta kuntalaisille.

Kohdassa oli esitetty, että jätevesihuoltolaitoksille tulisi säätää velvoite sisällyttää terveydellisten riskien arviointi osaksi omavalvontaa ja vesihuoltolain edellyttämää varautumissuunnitelmaa. Lisäksi oli esitetty, että terveydensuojeluviranomaiselle tulisi säätää oikeus asettaa lisävaatimuksia kuten omavalvontaa jätevesihuoltolaitokselle terveydellisten riskien minimoimiseksi.

Varautumissuunnitelmaan esitetty lisäys terveydellisten riskien huomioimisesta sekä myöhemmässä kohdassa esitetyistä purkuputkien ja suunniteltujen ohijuoksutusten paikoista olisi varmaan järkevinä sijoittaa vesihuoltolainsäädäntöön ja jätevesilaitosten omavalvontaa koskevat säädökset ympäristönsuojelulainsäädäntöön. Itse asiassa vesihuoltolain uudistuksessa varautumissuunnitelmaan on esitettykin laajempaa riskinarvioinnin ja riskienhallinnan suunnittelua.

Myös vesihuoltopalvelut -yksikön mielestä varautumiseen liittyvien suunnitelmien osalta kaivataan selkeyttä ja parempaa ohjeistusta. Lisäksi tulee varmistaa, että suunnitelmat ovat yhteensovitettuja. Vesihuoltolain uudistuksessa vesihuoltolakiin on esitetty lisättävän kohta, jossa todetaan, että vesihuoltolaitoksen tulee sovittaa varautumissuunnitelma yhteen kunnan valmiussuunnittelun, terveydensuojelulaissa tarkoitetun talousvedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelman, pelastuslaissa tarkoitetun sammutusvesisuunnitelman sekä ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun varautumissuunnitelman kanssa. Vesihuoltolaitos ei tätä yksinään pysty toteuttamaan, vaan suunnitelmien yhteensovittaminen tulee tehdä toimijoiden välisessä tiiviissä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa.

Luku 7 - Asunnon ja muun oleskelutilan sekä yleisten alueiden terveydelliset vaatimukset

-

Luku 9 - Hautausmaat ja hautaaminen

-

Luku 10 - Tiedonhankinta, tarkastus ja valvonta

-

Luku 11 - Tutkimuslaboratoriot ja maksut

-

Luku 12 - Kiellot ja määräykset

-

Luku 13 - Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Luku 14 - Muutoksenhaku ja päätöksen täytäntöönpano

-

Luku 15 - Erinaisiä säännöksiä

Lain kohtaa 59 a § Testi ja testaaminen muutosehdotuksissa oli esitetty, että talousvesi- ja allasvesihygieniaa koskeva koulutus järjestettäisiin tulevaisuudessa oppimisalustalla, jossa kaikilla olisi yhtenäinen oppimateriaali saatavilla. Esitetty uudistus kuulostaa kannatettavalta. Yhtenäinen aineisto varmistaisi korkeamman osaamistason nykyistä paremmin.

Tietojärjestelmät

On hyvä, että tietojärjestelmien kehittämisen osalta oli nostettu esille rajapintojen luominen ja tietojen siirto muihin tietojärjestelmiin. Valvonnan kannalta olisi tarpeellista, että VATI- ja VEETI-tietojärjestelmät olisivat tiiviissä yhteydessä. Tämä helpottaisi viranomaisten väistä tiedonkulkua ja vähentäisi päällekkäistä työtä. Esimerkiksi tiedon siirtyminen siitä kuuluuko laitos ison talousvesiasetuksen soveltamisalaan, olisi tarpeellista siirtyä Vatista VEETlin. Rajapintojen kautta saadaan myös helpotettua laitosten tiedottamisvelvoitteen täyttymistä ja vedenkäyttäjien tiedonsaantia, kun tietoja pystytään esittämään julkisissa palveluissa sen sijaan, että laitoksen tiedottavat niistä omilla nettisivuillaan. Toimivat ja yhteensopivat tietojärjestelmät helpottaisivat myös tarpeellisten tietojen raportointia EU:n suuntaan.

Terveydensuojelulain hallintomenettelyjen arviointi ja kehittämistarpeet

-

Liite 1 Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/5015)

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Ympäristövaikutukset

-

Muut ihmisiin kohdistuvat yhteiskunnalliset vaikutukset

-

Lammila Jyrki
Etelä-Savon ELY-keskus

Nummelin Minna
Etelä-Savon ELY - KEHA/21602/2025